

EIROPAS SAVIENĪBA

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

ANNO 1919

Inese Pitkeviča

autora vai autoru grupas vārds, uzvārds

Kultūras izpausmes formas

darba nosaukums

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”

prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”

pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”

aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”

apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu

kompetences paaugstināšana”

Latvijas Universitātes realizētā projekta

„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogu

kompetences paaugstināšana”

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,

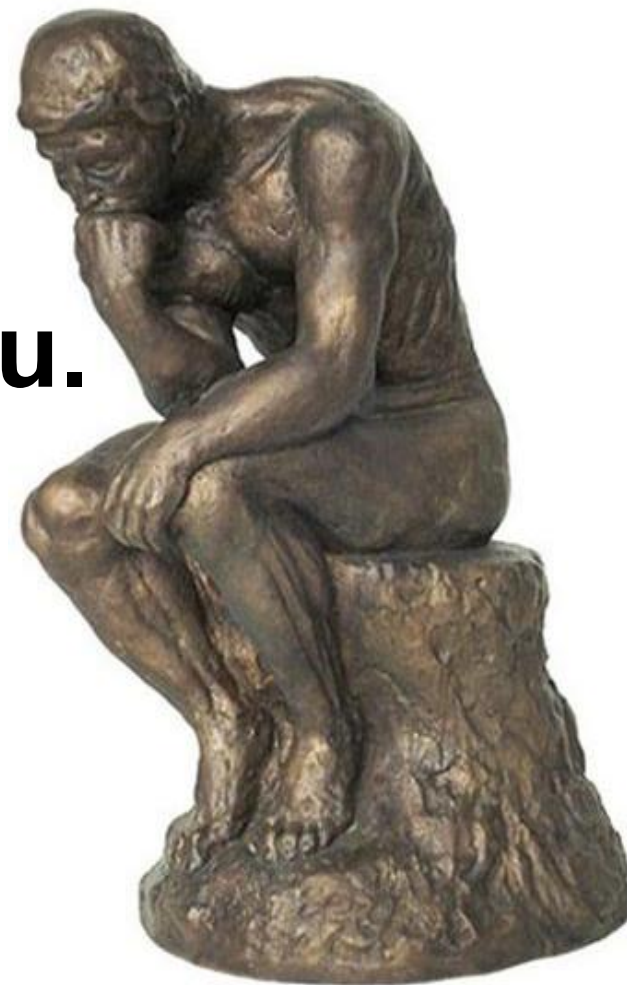
LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga, 2011

Kulturoloģija

...es domāju, tātad esmu.

(Renē Dekarts
1596 -1650)

**Ogists Rodēns.
Domātājs.1902.**

Mitoloģiskā,
reliģiskā

domāšana

senās

Ēģiptes un

21.gs.

kultūrās

Mācību stundas mērķis -

**Saskatīt mitoloģiskās un reliģiskās
domāšanas**

**izpaušmes garīgajās un
materiālajās kultūras liecībās
Senās Ēģiptes un 21.gadsimta
kultūrās**

Mācību stundas uzdevumi -

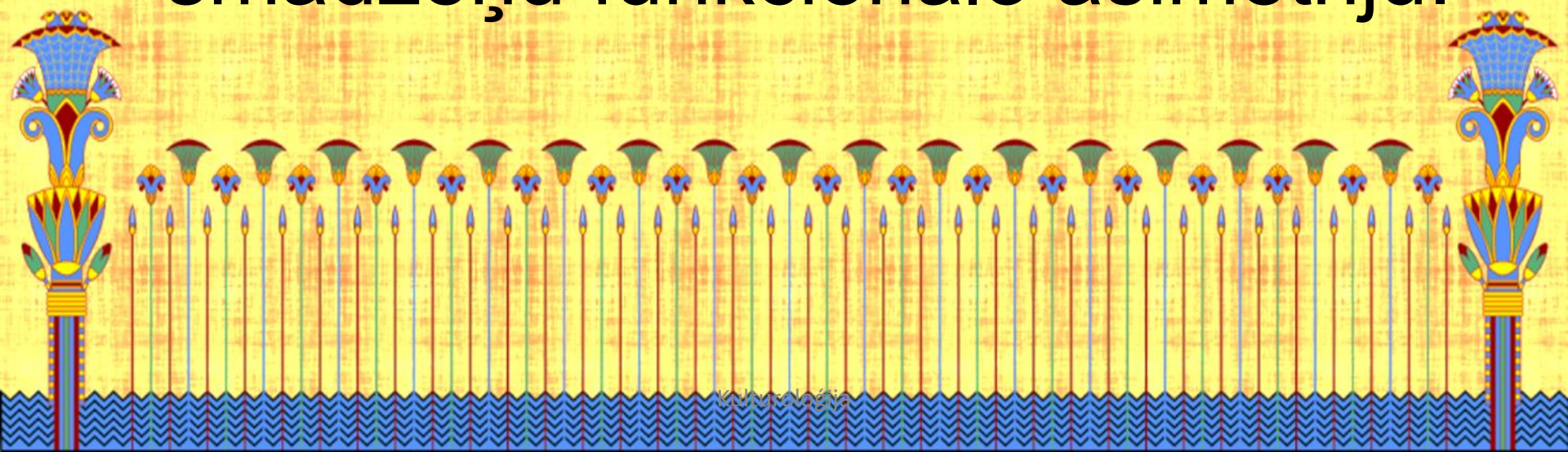
- Izprast mītiskās un reliģiskās domāšanas pazīmes senās Ēģipte kultūrā;
- Saskatīt šo domāšanas modeļus postmodernajā sabiedrībā;
- Izpildīt darba lapu.

Cilvēka domāšanas un pasaules
uztveres duālā daba,

kas ir izskaidrota ar cilvēka
smadzeņu funkcionālo asimetriju.

Domāšanas formas

Dominējošā domāšanas forma nosaka cilvēka pieņemtus lēmumus vai darbību dažādās situācijās, kā arī attieksmi pret lietām.

Tautām dažādos pasaules reģionos ir atšķirīgas dominējošās domāšanas formas.

Pirmatnējā kultūrā, **senajā Ēģiptē**,
Divupē, antīkajā Grieķijā visu noteica
mīti un rituāli.

Mītiskā un reliģiskā domāšanas
formas cenšas apjēgt **pasaules**
radīšanu un pasaules kārtību,
veidot savus tēlus, simbolus un
vērtības.

Atslēgas vārdi senās Ēģiptes kultūrā

40.000

3000

2000

1000

500

1

500

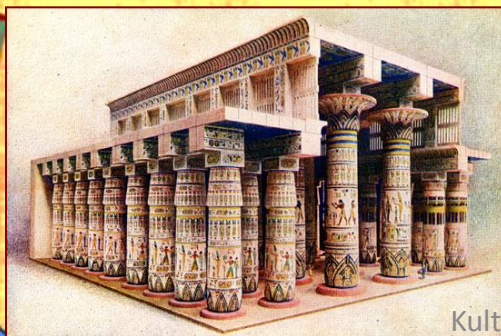
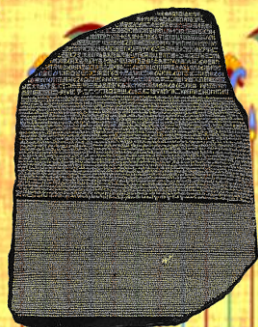
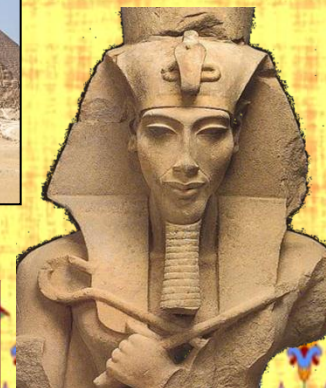
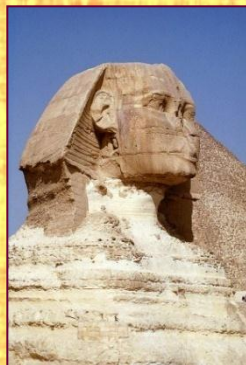
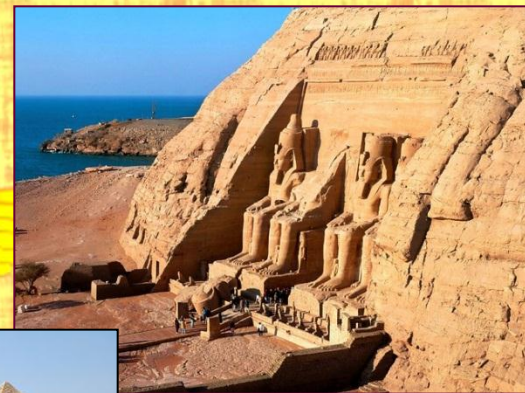
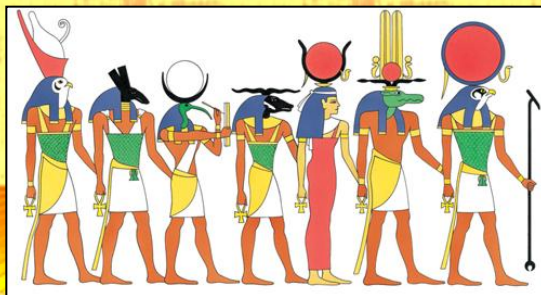
1000

1500

1600

1800

2000

Kultūroģija

1. uzdevums. Atšifrē senās Ēģiptes atslēgas vārdus.

Z	I	M	I	T	O	L	O	Ģ	I	S	K	A	S	A	I	A
E	U	N	I	K	O	R	O	A	S	U	N	T	Z	M	K	O
L	T	D	G	E	B	S	Z	E	M	I	N	U	T	A	T	G
A	E	L	M	J	R	M	U	R	A	O	S	M	F	Z	O	T
K	O	I	K	A	K	I	S	O	G	A	S	A	R	A	S	
I	G	R	S	A	L	I	N	L	F	I	M	E	L	I	D	M
K	O	S	M	O	G	O	N	I	S	K	I	E	M	Ī	T	I
T	N	D	U	L	S	Z	K	Ģ	L	A	S	I	M	I	E	K
E	I	Z	Ī	D	A	I	Z	I	U	P	T	A	H	S	F	R
M	S	A	Z	I	P	R	I	S	D	O	J	O	K	E	N	L
P	K	L	Z	M	S	I	C	K	A	N	O	N	S	Z	U	P
L	I	I	Š	U	K	S	F	Ā	B	C	D	E	F	G	T	P
I	E	M	R	O	D	S	K	A	R	A	B	E	J	S	A	N
S	I	K	Z	D	O	M	Ā	Š	A	N	A	M	R	I	D	A

Z	I	M	I	T	O	L	O	Ģ	I	S	K	A	S	A	I	A
E	U	N	I	K	O	R	O	A	S	U	N	T	Z	M	K	O
L	T	D	G	E	B	S	Z	E	M	I	N	U	T	A	T	G
A	E	L	M	J	R	M	U	R	A	O	S	M	F	Z	O	T
K	O	I	K	A	K	I	S	E	O	G	A	S	A	R	A	S
I	G	R	S	A	L	I	N	L	F	I	M	E	L	I	D	M
K	O	S	M	O	G	O	N	I	S	K	I	E	M	Ī	T	I
T	N	D	U	L	S	Z	K	Ģ	L	A	S	I	M	I	E	K
E	I	Z	Ī	D	A	I	Z	I	U	P	T	A	H	S	F	R
M	S	A	Z	I	P	R	I	S	D	O	J	O	K	E	N	L
P	K	L	Z	M	S	I	C	K	A	N	O	N	S	Z	U	P
L	I	I	Š	U	K	S	F	Ā	B	C	D	E	F	G	T	P
I	E	M	R	O	D	S	K	A	R	A	B	E	J	S	A	N
S	I	K	Z	D	O	M	Ā	Š	A	N	A	M	R	I	D	A

Vērtēšana: Max punkti – 6

1	2	3	4	5	6
1-4	5-7	8-10	11-13	14-16	17-

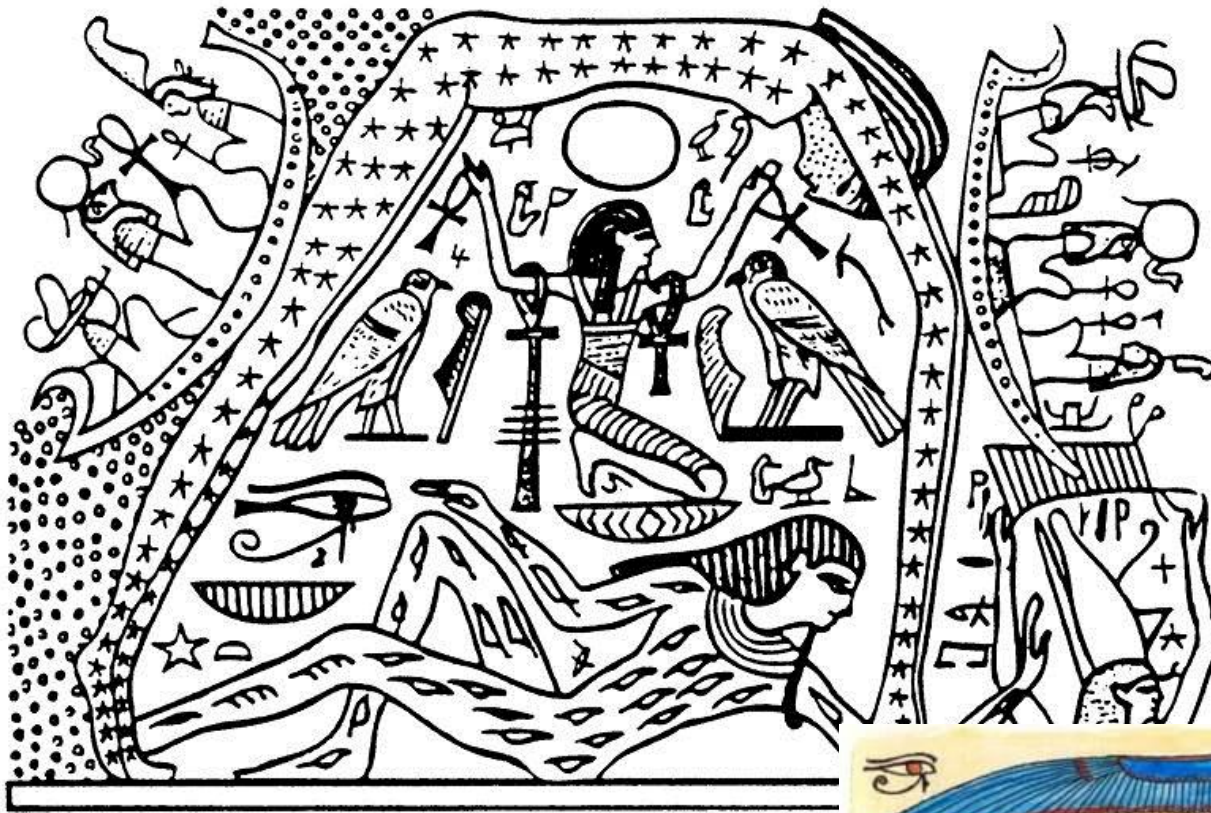

Mitoloģiskā domāšana

Dabā un cilvēka dzīvē nav nekā tāda, ko **mīts nespētu izskaidrot** un kas neprasītu mitoloģisko skaidrojumu.

(Ernsts Kasīrers)

Tradicionāla domāšana, jo mītā visas tagadnes norises tiek skaidrotas caur pagātņi. Viss, kas ir pastāvējis kopš neatminamiem laikiem, ir stabils, neapšaubāms, drošs, un tikai nepārtraukta atgriešanās pie sākotnējās kārtības ir vienīgā vērtība un patiesība. Katra visniecīgākā pārmaiņa var radīt postu.

Kosmogoniskie mīti

Mīti par pasaules,
dievu un cilvēku
aizsākumu

Teogoniskie mīti
Mīti par dievu dzīvi un
ar tiem saistītajiem
notikumiem

Reliģiskā domāšana

Reliģija ir **funkcionālai sabiedrībai**, jo tā stiprina **sociālās** saites starp cilvēkiem, radot sociālo vienotību un integrāciju.

(Emīls Dirkems)

Reliģisko domāšanu ievadīja cilvēka darbs, darba dalīšana – šādas pieredzes rezultātā radās tā saucamie funkcionālie dievi. Dieviem bija noteikti praktiskie uzdevumi, amata pienākumi un atšķirīga godināšana. *Reliģijas lielākoties risina šādus problēmjaucējumus: dzīves jēga un sūtība; attieksme pret nāvi; ētikas pamati; dvēsele.*

Piemēram, senajā Ēģiptē Izīda ir viena no populārākajām seno ēģiptiešu dievietēm, auglības, ūdens un vēja dieviete, sievišķības un ģimeniskās uzticības simbols, kuģniecības aizbildne.

Mitoloģiskā un reliģiskā

domāšana bija **kopīga visam seno Austrumu reģionam**, visiem tā etnosiem un valstīm, visām sociālajām kopībām un indivīdiem.

Domāšana bija **integrējošs spēks**, kas ievirzīja vienotā gultnē **visus kultūras faktorus**, kas veicināja attīstību.

Domāšanas formas

Mitoloģiskā	Reliģiskā
Pasaule ir kā nedalāms veselums	Ticība vienotai idejai
Pieņem uzskatus nekritiski	Saskaņojas ticībā un zināmos ticības veidos un uzskatos, jo atbilde meklējama lūgšanās
Pieņem pasauli kā esošu un nemainīgu	Nemitīgi pierādījumi meklējumi par pasaules kārtību
Katras lietas augstākā vērtība ir stabila savā nemainībā	Katrai lietai ir sava hierarhiskā kārtība un atskaites sistēma
Būt un pastāvēt	Būt ceļā, lai pastāvētu

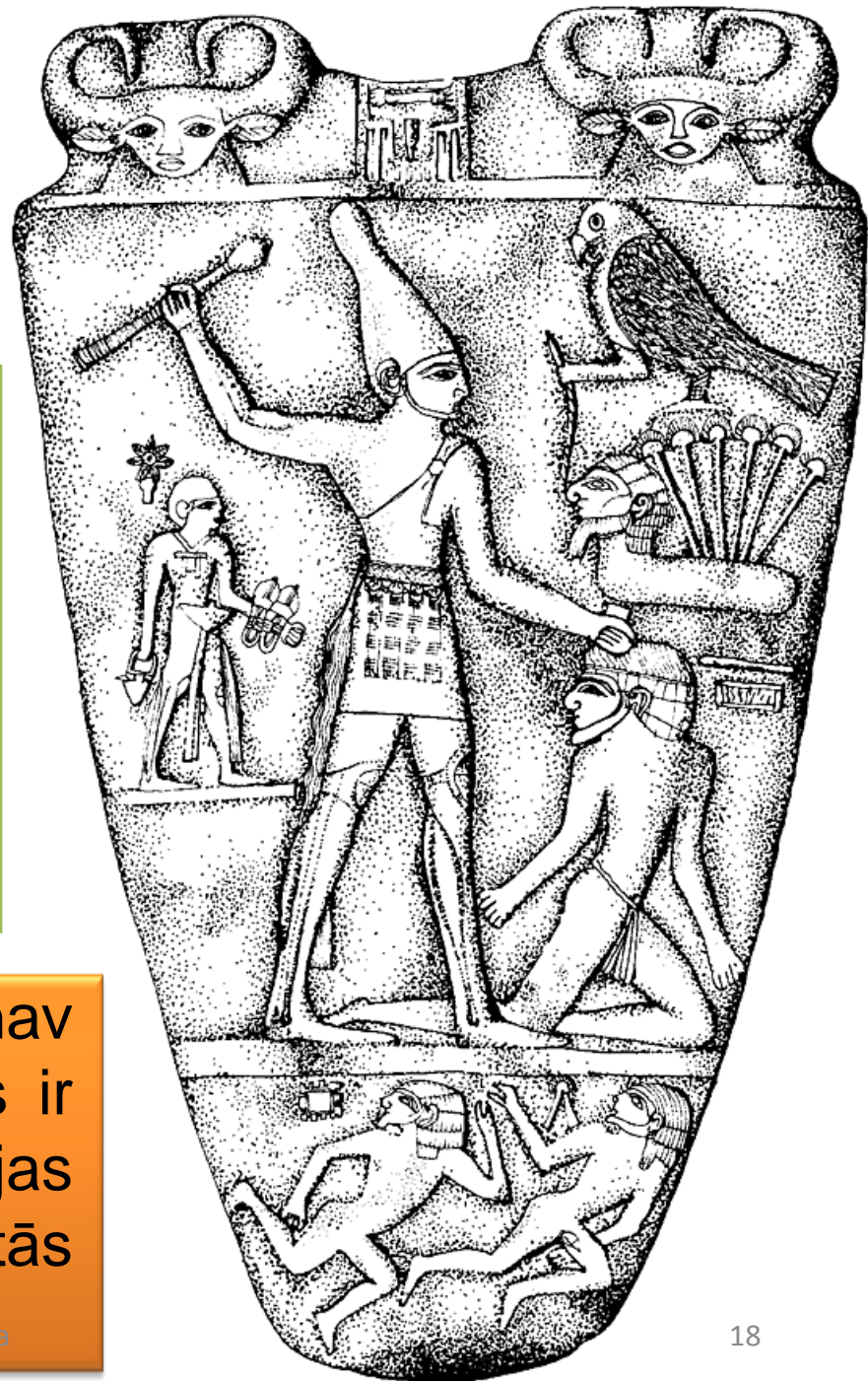

Senās Ēģiptes pasaules modelis – **totalitārisms.**

Ideāls bija «klusais cilvēks», kas vienmēr ir pacietīgs, atturīgs un vienkāršs. Jūtās stabili un spēj vadīt emocijas.

Valdnieks-faraons skaitījās nevis cilvēks, pat ne dievcilvēks, bet dievs, kurš ir mūžīgs un stabils.

Narmera plāksne. Joprojām nav skaidrs vai Meness un Narmers ir viena persona, kurš iekaroja Lejas un Augšējo Ēģipti un apvienoja tās vienā valstī.

Vēsturiski, par spīti zinātnes attīstībai, mitoloģiskā un reliģiskā domāšana **nav zudusi** un kultūrā ir saglabājušies arhaiskie domāšanas modeļi. Kultūra kalpo **kā ideoloģijas izpausmes**, kam palīgā nāk māksla ar saviem ideāliem, kanoniem un stereotipiem.

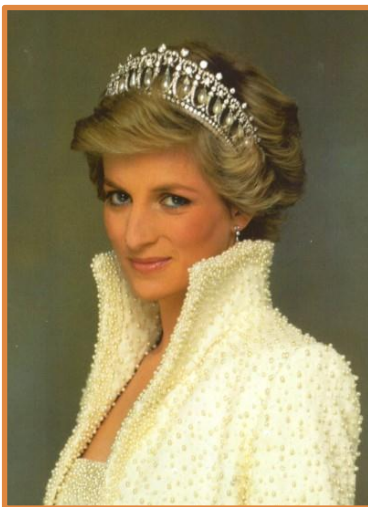
20.gs. mītiskā domāšana

Spilgtākie piemēri – **hitlerisms un staļinisms.** Diktatoru tieksme identificēt sevi ar savdabīgi izprasto «*pirmcilvēku.*»

Visas šo vadoņu dzīves darbības tika **mitoloģizētas un ritualizētas.**

Postmodernajā sabiedrībā

Apgūstot **mīta** principus, rodas **jauni mīti un leģendas**. Piemēram, mūsdienās daudzi tic mītiem par laimīgiem bagātniekiem, veiksmīgiem kino aktieriem un ...

Pasaules lielās **relīģijas** ir garīgie ceļi, kuru gājēji atrod savu dzīves attaisnojumu – **dzīves jēgu**. Relīģija pārņem vienu no būtiskajām kultūras funkcijām – **vērtīborientāciju**.

3. Apskati dotos attēlus un aizpildi tabulu.(4)

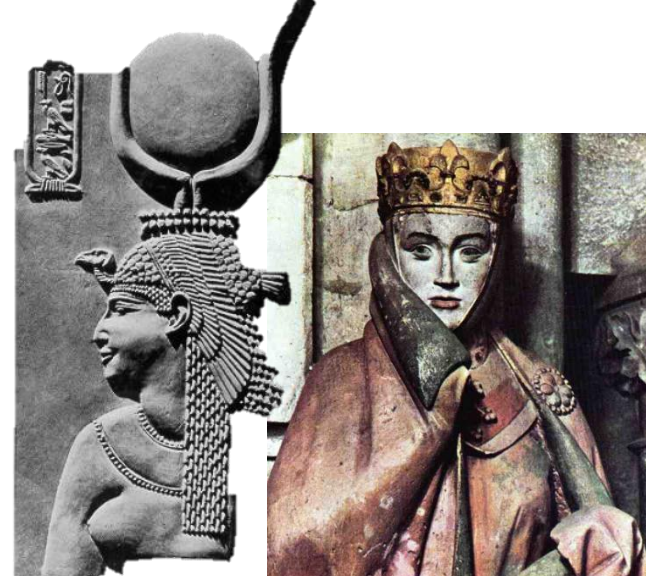
Kādai kultūrai pieder dotās skulptūras?	A 20. un 21.gs. kultūra
	B Senās Ēģiptes kultūra
Kādos gadījumos izmantoja/to dotās skulptūras?	A Amerikas Kinoakadēmijas balva Oskars jeb Oskara balva
	B Aizkapa dzīves vajadzībām

Viegla un smalkas vakarkleitas – tā ir galvenā 2010. gada devīze !

Sievietes apģērbs senajā Ēģiptē bija no viegla un plāna lina auduma.

Viela pārdomām un diskusijai.
.. kāda anekdote. Ko varētu teikt dziednieks (ārsts) slimniekam?

- Aizvēsturē: “Ņem, savāri tās saknītes, palīdzēs...”
- Viduslaikos: “Saknītes ir pesteļošana, vērsies pie Dieva, skaiti lūgšanas...”
- 19. gadsimtā: “Lūgšanas ir māņticība, uzticies zinātnei, lieto antibiotikas...”
- 21. gadsimtā: “Antibiotikas ir kaitīga ķīmija, ņem, savāri tās saknītes...”

KUR IR LĪDZĪBA, KUR ATŠĶIRĪBA?

Prezentācijā izmantotie avoti:

- ▲ Austruma, S. Muižarāja, I. Kulturoloģija.-Rīga: Zvaigzne ABC, 2010.
- ▲ Klētnieks J. Mūžības valdnieki. – Rīga: Tapals, 2008.
- ▲ Zitāne, L. Kultūras vēsture, 1.daļa –R.,1997
- ▲ Veinbergs, J. Piramīdu un zikurātu ēnā.-Rīga: Zinātne, 1988.
- ▲ Mitoloģijas enciklopēdija. 2. sēj. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
- ▲ <http://wikipedia.org/wiki>
- ▲ <http://www.mantojums.lv>

Papildus literatūra:

